

UMMUMMILY QADRIYATLARNI SINGDIRISHDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Ilmiy rahbar:

p.f.f.d (PhD), dotsent **M.G.Navro'zova**

Mansurova Zarina Nurmat qizi

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: *Maqolada ummummiliy qadriyatlarni singdirishda yangi pedagogik texnologiyalar haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, milliy ruh, ilg'or pedagogik texnologiyalar, kadrlar tayyorlash milliy dasturi, tarbiya va ta'lim, ma'naviyat va ma'rifat, o'zlikni anglash, demokratiya va milliylik, pedagogik metodika, globallashuv, milliy mentalitet, mustaqil ta'lim, tarixiy tajriba, o'zbek xalqining urf-odatlar.*

Milliy qadriyatlar – bu ona yurtga sadoqat, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, hayo, ibo, andisha kabi fazilatlarni o'z ichiga olgan, asrlar davomida shakllangan bebaho meros sifatida qaraladi. Maqolada O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar, ayniqsa Kadrlar tayyorlash milliy dasturining ahamiyati, ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali milliylikni targ'ib qilish masalalari atroflicha tahlil etilgan.

Bugungi kunda yoshlar orasida "demokratiya" tushunchasining noto'g'ri talqin qilinishi, bu orqali milliy urf-odatlariga bo'lgan hurmatning pasayishi kabilar milliylikimizga tahdid solayotgan asosiy omillardan biri sifatida ko'rsatilib, bunday holatlarning oldini olishda pedagoglarning o'rni, ularning mas'uliyati, milliy ruhdagi tarbiyaviy ishlarning ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Shuningdek, yangi pedagogik texnologiyalar orqali o'qituvchining faqat ma'lumot beruvchi emas, balki tarbiyachi, yo'l ko'rsatuvchi shaxs sifatidagi roli ochib beriladi. Ta'lim jarayonida milliy ruhda yaratilgan topshiriqlar, mashg'ulotlar va o'quv materiallari orqali talabalar mustaqil ta'lim olishga undalishi, shu bilan birga, ularning ongiga milliy qadriyatlar chuqur singdirilish zarurligi qayd etiladi.

Maqola yakunida, milliy qadriyatlarni ta'lim-tarbiya jarayoniga integratsiyalash orqali nafaqat milliy mentalitetni yuksaltirish, balki yoshlarni ma'naviy, ruhiy jihatdan kuchli, o'z milliylikiga sodiq bo'lgan shaxs sifatida tarbiyalash mumkinligi ta'kidlanadi. Bu jarayon boshlang'ich ta'lim bosqichidan boshlab yo'lga qo'yilishi, xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar, urf-odatlar orqali yosh avlod qalbiga milliy g'urur, vatanparvarlik tuyg'ularini singdirish zarurligi asoslab berilgan.

Milliy tariximiz, qadriyatlarimiz va urf-odatlarimizni yaratish uchun avvalo, yoshlarimiz milliy g'urur va milliy ruhda tarbiyalangan bo'lmog'i lozim! Milliy ruh deganda har bir o'zbek farzandining odob-axloqida, xulq-atvorida, yurish-turishida

hattoki so'zlashuv muloqotida milliyligimizni namoyon etib turadigan o'ziga xos sifatlari bo'lishi kerak. Bugungi kundagi globallashtirish jarayonida esa yurtimizga juda ko'p yangiliklar, imkoniyatlar kirib kelgani va shu bilan birga milliyligimizga zid bo'lgan urf-odatlar ham mavjudligi, yurtimizda turli muammolarni yuzaga keltirdi. Milliy qadriyatlarimizga zid bo'lgan bunday jarayonlarni avj olib ketmasligi uchun davlatimiz rahbari tomonidan maktablar, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qator qaror va farmoyishlar ishlab chiqilganligi buning yaqqol misolidir.

O'zbekistonda ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish, bo'lajak pedagog kadrlarni xalqaro standartlar to'la javob bera oladigan barkamol shaxs, milliy qadriyatlarimizni jahonga namoyish qiladigan kadrlar bo'lishini ta'minlash borasida izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatimizda ta'lim sohasi uchun yuqori darajali kadrlar tayyorlash jarayonida milliy qadriyatlarimizni ham uyg'unlashtirib borilishi, kelajakda yoshlarni o'zi tug'ilib o'sgan ona yurtiga ehtirom, vatanparvar, o'z taqdirini mana shu yurtsiz tasavvur qila olmaydigan ezgu sifatlarga ega bo'lgan talaba-yoshlarni tarbiyalashdan iborat bo'ladi.

Xalqimizning ko'p yillardan buyon shakllanib kelayotgan milliy qadriyatlarimiz uzoq tarixiy jarayonda vujudga kelgan bo'lib, uni har tomonlama o'rganish, zamonaviy pedagogik texnologiya va ta'lim metodlarida o'z aksini topmog'i lozim. Zero, milliy qadriyatlarimiz -ona yurtga sadoqat, vatanparlik, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, har qanday sharoitda ham ibo, hayo va andishani saqlash kabi fazilatlar bilan boshqa xalqlardan ajralib turadi.

Bugungi shiddat bilan rivojlanib borayotgan va xalqaro maydonda mafkuraviy hamda informatsion g'oyalar kurashlari kuchayib borayotgan hozirgi tahlikali davrda: turli xil yot g'oya va mafkuraviy hurujlardan himoyalana oladigan, milliy mafkuraviy hislatlargaega, atrofda yuz berayotgan voqealarga befarq bo'lmagan, milliy qadriyatlarimizdan g'ururlanish hissini sezib yashaydigan, o'zligini va o'zbek xalqini milliyligini targ'ib eta oladigan barkamol shaxs va iqtidorli kadrlar bo'lib yetishishlarini talab qilmoqda.

Bugungi kunda ta'lim mazmunini yanada sifatli va samarali tashkil etish, uni jahon ta'lim standartlariga muvofiqlashtirishda ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor berilmoqda. Xususan, O'zbekistonda Kadrlar tayyorlash milliy dasturida «o'quv jarayonini ilg'or pedagogik texnologiyalar bilan ta'minlash» zarurligi ham alohida ko'rsatib o'tilgan. Hozirda mustaqil O'zbekiston taraqqiyotidahal qiluvchi muammolar: xalqimizning ming-mingyillik qadriyatlari, urf-odatlarini, buyuk bobokolonlarimiz qoldirgan ilmiy-pedagogik meroslarini o'rganishva ularni ta'lim-tarbiya jarayonidamilliylikni targ'ib etishiga, jamiyat taraqqiyotida ma'naviyatning ustivorligini ta'minlash, tarbiya va odob-axloq normalarini ma'naviy tarbiya nazariyasihamda amaliyotiga tadbiiq etishni takomillashtirish; yoshlar ongiga milliy mafkura, milliy g'oyani singdirish, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy

qadriyatlar va urf odatlarimizni mazmun–mohiyatini anglashlarida yangi pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish; shiddat bilan rivojlanib borayotgan bugungi davrda jahon andozalariga mos ta'lim tizimini joriy etish, ilg'or pedagogik tajribalarni milliy qadriyatlarimiz va vatanparvarlik ruhida ommalashtirish, pedagogik kadrlarni hozirgi davr talabi asosida tayyorlash, ta'lim-tarbiya jarayoniga ilg'or tajribalarni tadbiiq etish, pedagogik texnologiya bilan qurollantirish kabi vazifalarni hisobga olishni talab etadi.

Albatta, yangi pedagogik texnologiya ta'lim-tarbiya jarayonining mavjud qonuniyatlariga mamlakatimiz rivojlanishiningo'ziga xos xususiyatlariga, tarixiy taraqqiyot tajribalariga asoslanadi. Bunda milliy qadriyatlarimizni va milliylikni targ'ib etishi va rivojlantirishi, vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Ma'lumki, ta'lim-tarbiya jarayonida texnologiyalarni yaratishdan maqsad bo'lishi va ular kadrlar tayyorlash uchun xizmat qilishi ya'ni pedagogik texnologiyalarni yaratish milliylik va umuminsoniylik tamoyillariga, insonparvarlik va demokratiya prinsiplariga ijodkorlik va tashabbuskorlikka tayanishi lozim.

Ilmiy tadqiqot natijalarining ko'rsatishicha, faqat uzluksizma'ruza o'qilganda, talabalar materialni atiga 5 foizini o'zlashtirsalar, bir-birini o'qitish va mustaqil o'rganishda esa bu ko'rsatkich 90 foizni tashkil qilar ekan.

Shunday qilib, pedagogik texnologiyaning predmeti o'quv jarayoni va professional tayyorgarlik tizimini loyihalashdan iborat. Tizimli yondashish o'qitish tizimining barcha asosiy tomonlarini-maqsadni aniqlash va o'quv jarayonini loyihalashdan tortib, to yangi o'qitish tizimining samaradorligini tekshirish, uni sinovdan o'tkazish va ommalashtirishgacha bo'lgan jarayonni o'z ichiga oladi. U o'z harakat tartiblarini takrorlanuvchanligi va ularni to'la o'quv jarayoniga tadbiiq etishh g'oyasi, oqibat natijada bujarayonni «jonli o'qituvchiga» bog'iq bo'lmay qolishiga olib keladi. Haqiqatan ham, agar o'quv jarayoni to'la takrorlanuvchan, alohida ko'rinishh (epizod)larga bo'linsa, o'qituvchining vazifasi oldindan tuzilgan (o'zi tuzgan bo'lishi shart emas) materialbilan o'qishni tashkil etishda tashkilotchi va maslahatchi rolini ijro etishdan iborat bo'lib qoladi. Bu esa mustaqil ta'lim jarayonida o'quvchilarda ta'lim-tarbiyaning milliy ruhda emas, balki jahon adabiyotlari va ularning madaniyatlaridan o'rnak olishga zamin yaratib berishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi pedagogik texnologiya asosida milliy qadriyatlarimizga va milliy ruhdagi metodlarga alohida e'tibor qaratish kerakligini anglatadi.

Xulosaqilib aytganda, ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni targ'ib etish, pedagogik texnologiyalarni milliy ruhda olib borishimiz Milliy mentalitetimizni yuksaltiradi. Zero, milliy mentalitet millatimizning aqliy intellektual salohiyati hamda ruhiy psixologik o'ziga xosliklarini ko'rsatib bera oladigan yoshlarni tarbiyalashdan iboratdir. Chunki, bunday xarakterdagi o'ziga xoslikning negizini ijtimoiy muhit ya'ni

o'zbek xalqining tarixiy tajribalari, milliy qadriyatlari, urf- odatlari va marosimlarining tizimini tashkil etadi.

Bugun milliy an'analar, urf-odatlar, qadriyatlar, necha yillardan buyon o'tib kelayotgan xalq og'zaki ijodlari, milliy o'yinlar hamda ularda ifodalangan g'oyalarni yoshlar ongiga singdirishimiz buni boshlang'ich ta'limdan boshlashimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Barkamol avlod -O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.-T: "SHarq" nashriyot matbaa kontserni, 1997.

2. Karimov I.A. Jamiyatimiz mafkurasi xalqni xalq, millatni millat qilishhga xizmat etsin.-T: O'zbekiston, 1998.-30 b.

3. N. Azizxo'jaeva. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. T. Nizomiy nomidagi TDPU. 2006 y.

4. Madyarova S. A. va boshq. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.-T.: IQTISOD-MOLIYA, 2009, 240 b.

5. Sayidahmedov N.Yangi pedagogik texnologiyalar. T. "Moliya" nashriyoti, 2003 y. –171 b.

6. Ochilov. Yangi pedagogik texnologiyalar. Qarshi. "Nasaf" 2000 y.-80 b.O'.

7. Tolipov, M.Usmanbayeva. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. "Fan". 2005.